

Docentenhandleiding

Bevrijd, maar niet vrij - Joods leven na de oorlog

Sieny Cohen, op 19-jarige leeftijd, 1943
Bron: eigendom van de familie Cohen

THEMA

Een Joods perspectief op de bevrijding van Nederland aan het eind van WO2

OOGGETUIGE

Sieny Cohen

LEEFTIJD

12-15 jaar

TIJDSDUUR

50 minuten

VAKKEN

Geschiedenis
Mens en Maatschappij / Burgerschap

BESCHRIJVING

Hoe zag het leven er na de bevrijding uit? En vooral: wat was de ervaring van Joden die terugkwamen nadat ze waren ondergedoken of het concentratiekamp hadden overleefd? Sieny Cohen, een Joodse Holocaust-overlevende, vertelt in deze les over haar ervaringen en gevoelens na de bevrijding. Vervolgens zullen leerlingen twee bevrijdingsmonumenten bekijken en beschrijven, waarna zij in groepjes een nieuw monument ontwerpen vanuit een Joods perspectief.

Foto: Sieny Cohen, op 19-jarige leeftijd, 1943.

Bron: eigendom van de familie Cohen.

AANSLUITING BIJ HET CURRICULUM

Geschiedenis VMBO-KGT / HAVO / VWO onderbouw:

Kern 9: Wereldoorlogen / Subkern 9.4: De Duitse bezetting en de Jodenvervolgving/ 9.4.1, 9.4.2

Kern V.2: Interpretieren van het verleden / Subkern V.2.2: Bron en vraagstelling / V.2.2.5, V.2.2.8

Kern V.3: 'Betekenis geven aan het verleden' / Subkern V.3.1: Betekenis geven aan en oordelen van het verleden / V.3.1.3

Mens en Maatschappij / Burgerschap HAVO / VWO onderbouw
Leerdoelen M&M: 36, 43

Burgerschapswet: Basiswaarden / gelijkwaardigheid; begrip voor anderen; het afwijzen van intolerantie; het afwijzen van discriminatie.

LEERDOELEN

Na deze les:

- Hebben leerlingen vanuit verschillende perspectieven een historische gebeurtenis beschouwd.
- Hebben leerlingen een primaire bron gebruikt om informatie te selecteren en vragen te beantwoorden over een historische gebeurtenis.
- Zijn leerlingen gestimuleerd om kritisch te kijken naar een historische gebeurtenis en bijbehorende herdenkingsmonumenten.
- Hebben leerlingen hun empathie ontwikkeld door zich in te leven in het verhaal van de overlevende.
- Hebben leerlingen hun creativiteit gestimuleerd door het visualiseren van de ervaringen en het perspectief van een groep.

Docentenhandleiding

Bevrijd, maar niet vrij - Joods leven na de oorlog

Inleiding

De Tweede Wereldoorlog, de Holocaust, de bevrijding en de wederopbouw zijn belangrijke momenten uit de Nederlandse geschiedenis. In deze les gaan we dieper in op die laatste periode na de bevrijding en zullen we kijken naar de getuigenis van Sieny Cohen, waarin zij spreekt over haar ervaringen als Jodin na de bevrijding.

Beschouw

Bekijk met de klas de spotprent '*Holland weer vrij*' uit 1945.

- Wat gebeurt er op de prent?

Leg uit: Een spotprent is een komische cartoon die kritiek of commentaar uit op een actualiteit.

- Hoe wordt de bevrijding afgebeeld op deze spotprent?
- Wat maakt deze prent een spotprent?

Vraag: Denk eens aan de bevrijding en de wederopbouw van Nederland.

- Welke vijf woorden komen er direct in je op?

Leg uit: De wederopbouw is een periode waar veel Nederlanders met trots op terugkijken. Met name omdat het voor veel mensen gevoelens oproept van saamhorigheid, collectieve inzet en hoop voor de toekomst. Maar naast die gevoelens was het in realiteit ook een periode waarin grote verliezen moesten worden verwerkt. Van platgebombardeerde steden, economische moeilijkheden en, uiteraard, de trauma's van de oorlog.

Ook hebben tijdens de Duitse bezetting van de naar schatting 140.000 Joodse Nederlanders meer dan 104.000 de Holocaust niet overleefd. De meesten die het wel hebben overleefd, hadden familie, vrienden en hun bezittingen verloren.

- Hoe denk jij dat de Holocaust-overlevenden terugkijken op de bevrijding en de periode na de oorlog?

Verzamel

Vertel: Een van de mensen die de Holocaust heeft overleefd door onder te duiken is Sieny Cohen. Lees voor je verdergaat eerst haar biografie om meer te leren over wie zij was en wat zij deed tijdens de Holocaust.

Bekijk nu de video van Sieny Cohen en maak aantekeningen van haar getuigenis in stap 1 op het werkblad.

- Hoe verhoudt het verhaal van Sieny zich tot het beeld dat je tot nu toe had van het naoorlogse Nederland?

In het tweede stuk van de getuigenis vertelt Sieny Cohen: 'De naweeën van de oorlog vond ik nog duizend keer zo erg. Wetende wat er gebeurd is, beseffende wat er gebeurd is.'

- Waarom was de naoorlogse periode voor Sieny nog erger?

Docentenhandleiding

Bevrijd, maar niet vrij

- Joods leven na de oorlog

Lees de quote voor: ‘Nooit verlaat het je, helemaal nooit. Dat vind ik ook een straf op zichzelf.’
Sieny is in de oorlog veel familie verloren, onder wie haar ouders. De Holocaust en de trauma’s hebben doorgewerkt in de rest van haar leven.

- Welke gevoelens heeft Sieny volgens jou gehad na de oorlog?

Verwerk

Vertel: Deze les begon met het bekijken van een spotprent over de bevrijding van Nederland.

Hoewel de periode na de bevrijding vaak wordt geassocieerd met feestelijkheid, kracht en trots, weten we nu ook dat dit voor veel mensen, zoals Sieny, een erg moeilijke periode is geweest. Nederland heeft ruim 3900 oorlogsmonumenten die ons helpen herdenken, zoals het bevrijdingsmonument van [Limburg](#) en [Sint-Geertruid](#). Bekijk de monumenten en beantwoord de volgende vragen in stap 2 op het werkblad:

- Welke gevoelens roepen de monumenten op?
- Op wiens ervaringen ligt de nadruk in deze monumenten?

Leg uit: De monumenten weerspiegelen een collectief gevoel. Een collectief gevoel houdt echter vaak geen rekening met de ervaringen en gevoelens van minderheden. Sieny’s persoonlijke herinneringen worden gedeeld door vele andere Joden die een vergelijkbare ervaring hadden na de bevrijding.

Vraag: Als jij een bevrijdingsmonument zou ontwerpen vanuit een Joods persoonlijk perspectief, welke gevoelens en ervaringen zou je dan naar voren willen brengen? Schrijf deze op in stap 3 op het werkblad.

Opdracht: Nu je meer hebt geleerd over de bevrijding en de periode die volgde gaan jullie samen aan de slag met de volgende opdracht. Vorm groepen van 3 of 4 leerlingen.

Ontwerp in stap 4 op het werkblad jullie eigen bevrijdingsmonument vanuit een Joods perspectief aan de hand van de getuigenis van Sieny Cohen. Geef jullie monument een naam en beschrijf waarom jullie hebben gekozen voor dat ontwerp.

Optioneel:

- Het ontwerp kan ook worden gemodelleerd van klei of ander materiaal.
- Werk samen met een docent Beeldende Vorming om de creatieve kant van de opdracht te verdiepen.

Bespreek

Leg uit: Als iedereen klaar is maken jullie met de klas een galerij van de ontwerpen. Bekijk elkaars ontwerp en bespreek hoe jullie het Joodse perspectief hebben meegenomen en hoe jullie ontwerpen verschillen van de voorbeeldmonumenten. **Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen jullie eigen ontwerpen?**

Bespreek eventueel nog of je een bestaand monument kent dat een Joods perspectief op de periode na de bevrijding weerspiegelt.